

እብነ መሰረት ናይ ሕገ ሕንጻ ሃገር- መቆምያታት ቅዋም

The Fundamentals of a Constitution

By Fesseha Nair

አብዚ ግዜዚ ካብቶም ጠለባት ናይዚ እዋና ኡ ሕዝባዊ ምልዕዓል ወይ ድማ ይኣክል፤ ቅዋምና ይተርጎም ብዝተባል ቅዋም ወይ በቲ ፍሉጥ ዓለምለኽ አገላልጻ ኣነ እውን ብወገነይ ካብቲ ዘንብብክዎ መጽናዕትታት ብዛዕባ ሕገ ሕንጻ ሃገር ወይ እቲ ብኤርትራውያን ቅዋም ተባሂሉ ዝጽዋዕ ክገልጽ ክፍትን ኢዮ፤

ሕገ ሕንጻ ሃገር ወይ ድማ በዚ ሕጂ ብኤርትራውያን ቅዋም ተባሂሉ ዝጽዋዕ እንታይ ማለት ኢዩ?

ቀዳማይ ክፋል

ሕንጻ ሕገ ሕንጻ /ዝለዓለ ሕጊ ሃገር/ ወይ ቅዋም ኣይ ሰነድ መሰረታዊ ሕግታትን መቆምያታትን ዝሓዘ፤ ሓፈሻዊ ወደባን ኣሰራርሓን ናይታ ሃገር ዝገልጽ ከምኡ ድማ መስረታውያን መቆምያታትን፣ ልምድታትን፣ ንኡሉ መዝነታት መንግስቲ ዝመርሕ ሰነድ ኢዩ፤ በዚ መሰረታትዚ ድማ ኢዩ እቲ ሕገ ሃገር ተራ ናቱ ኣብ ቅርጻን ትሕዝቶን ሃገር ብምሉእ ኣብታ ሃገር ዝቅመጥ ሕዝብታት ዝምእዘዘን ዝኸተሎን ዝኸውን፣ ብሓጻሩ ሕገ ሃገር ሕገ ሕዝቢ ዝተሰማማዓሉ ድኣ እምበር እቶም ኣብ ስልጣን ዘለዉ ዝህቡኻን ዝኸል ኡኻን ካብ ሰማይ ዝወረደ ህያብ ኣይኮነን፣ ዝኸነ ሓይሊ መጺኡ ድማ ዝቅይሮ ኣይኮነን እንታይ ድኣ ብስምምዕ ሕዝቢ ኢዩ ዝልወጥን ዝመሓየሽን።

ብካልእ ሸነኽ ሕገ ሃገር ወይ ቅዋም፣ ሕጋዊ፣ ፖሊቲካዊ፣ ማሕበራዊ መሰርሒ ኢዩ፣ ይበሃል እንታይ ማለት ኢዩ?

ብሕጋዊ ኣገላልጻኡ፣ ቅዋም ወይ ዝለዓለ ሕጊ ሃገር፣ ክንብል ከሎና መስረታዊ ኣድማሳዊ ሰብኣዊ መሰላት ዘዕቁብ፣እቲ ሕዝቢ ዝጽበዮ ሕጋዊ መልክዕ ዘትሕዝ ኢዩ፤ከምዝለዓለ ሕጊ ሃገር እቲ ሰነድ ሒዝዎ ዘሎ ዓናቅጽ ሕግታት መሰረት ናይቶም ካልኣት መምርሕታት፣ ሕግታት፣ ትካላት፣ንምውጻእን ፣ንምስራሕን ዕድላት ዝህብ ሰነድ ኢዩ፤ እዚ ሰነድዚ መሰል ዜጋታት እታ ሃገርን ትካላቱን ንከይግሃስ ዝከላኸል ሰነድ ውዕል ሕዝብታት ኢዩ።ነዚ ሕግታትዚ ድማ እታ መንግስቲ ክትምእዘዘን ከተኸብሮን ኣለዎ፣ ነዚ ዝለዓለ ሕጊ ሃገር ዘይምእዘዝ መንግስቲ ሃገር ክሃንጽ ኣይኸእልን፣ ኣብታ ሃገር ድማ ሰላምን ብልጽግናን ክህሉ ኣይኸእልን፣ ናይዚ መረዳእታ ድማ እዚ ሎሚ ኣብ ኤርትራና

ስልጣን ሒዞ አፍ ልቡ እና ወቅዕ ንሉዑላውነትን፣ሕጋውነትን፣ ሕዝቢ ኤርትራ ብምስትናዓቅ-----

- አይከሰርና፣
- ድሕሪ ሕጂ ሕዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን በበይኑ ኢዩ ዝብል ሓቀኛ ታሪኽ ዘይፈልጥ ኢዩ
- ችግርና ዶብ አይኮነን፣
- ብዘይቃል ዓለም ስልጣን ሂበካ አሎኹ ንስኻ ምርሓና፣
- ዘገድሰና ምርግጋእ ኢትዮጵያን፣
- ውሕደት ዘባናን ኢዩ፣
- ነዚ ስምምዕዚ ክዕንቅፍ ዝፍትን ወይልኡ፣

ብፖሊቲካዊ አገላልጻኡ ሕገ ሃገር እቲ ዝለዓለ ስልጣን ሃገር ኮይኑ ዝውስን፣ዝዕድል፣ ስልጣን ምንግስቲ ዝውስን፣ነቲ ዝተፈላለዩ ቅዋማት ሕዝባዊ ጉዳያት ዝርኢ ንምውሳኔን ምትግባርን ምሳሌጥያታት ዝህብ ሕጊ ኢዩ፤

ብማሕበራዊ አገላልጻኡ ናይታ ሃገር ሕዝቢ ናይ ሓባር ምንነት ወይ ሕዝባዊ ሓባር ራእይ ዘንጸባርቅ፣ ናይ ሓባር ክብርታትን እምነታትን ዝገልጽ ሰነድ ኢዩ፤

1. What is a Constitution ?

A Constitution is a body of basic laws and principles that describes the general organization and operation of the state and contains fundamental principles and norms that underlie and guide all government action. Given the fundamental nature of the constitution and its role in laying a groundwork to shape and support the state, a constitution is usually expected to be long-standing and somewhat difficult to change.

A constitution is simultaneously a legal, political and social instrument.

- **Legally**, it enshrines human rights and creates a predictable legal landscape. As a supreme or higher law, its provisions provide a framework under which all regulations legislation, institutions, procedures or legislation must not infringe, and which the state must strive to ensure.

- **Politically**, it establishes, distributes and limits government power and provides mechanisms for deliberating and deciding on public policy.

- **Socially**, it may reflect a shared identity or civic vision of the state, expressing commonly held values or fundamental principles.

አብ ቀጻሊ

1. ዓይነት ቅዋም

2. ተራ ቅዋም እንታይ ኢዩ

3. ወደባን ምክፍፋል ስልጣን/ ጋድማዊ መኣዝነ/ ቁልቁለዊ መኣዝነ

4. መግለጺ መንነት

5. ምድራትን መምርሕን ሃገራዊ ስልጣን

6. ኣሕጉራዊ ሕግታት ምክባር

7. ምንዳፍን ምጽዳቅን፣ ምምሕያሽን ምቅያርን ሕጊ ሃገር